

Generelle kommentarer til læreplan, kompetansebevis for fører av utrykningskjøretøy

Læreplan for obligatorisk kurs for fører av utrykningskjøretøy ble innført mars 2002. På bakgrunn av de erfaringer som er gjort med læreplanen, er det avdekket ulike problemområder. I forbindelse med revisjon av forskrift for fører av utrykningskjøretøy, har Vegdirektoratet besluttet at også læreplanen skal være gjenstand for revisjon. Læreplan for utrykning følger i stor grad de tanker og den oppbygging som lå til grunn den omfattende læreplanrevisjonene som ble foretatt i forbindelse med revisjonen av trafikkopplæringsforskriften i 2005.

Generelt om læreplaner

I samarbeid med trafikkklærerbransjen og andre fagmiljøer utarbeidet Vegdirektorat nye læreplaner i de fleste førerkortklasser. Revisjonen av læreplanene hadde til hensikt å styrke føreropplæringen gjennom å:

- Revidere innholdet i hver enkelt klasse
- Definere tydelig hvilke trinn opplæringen består av
- Sikre måloppnåelse ved hvert enkelt trinn gjennom milepæler og sterkere styring
- Legge større vekt på bevisstgjøring og refleksjon

I revisjonen av føreropplæringen er det lagt vekt på å ha en felles pedagogisk plattform for alle klassene og en generell og prinsipiell opplæringsmodell. Denne modellen ble brukt i utformingen av læreplanene i alle førerkortklasser.

Utviklingen av ny føreropplæring er i stor grad basert på GDE-matrisen (GADGET-modellen) som deler det føreren skal lære i fire hierarkiske nivåer. Disse er fra lavt til høyt nivå:

1. Manøvreringsnivå (kjøretøybehandling)
2. Taktisk nivå (handlinger i forhold til trafikale situasjoner)
3. Strategisk nivå (valg ved reiser/turer og forhold knyttet til reiser/turer)
4. Overordnet nivå (generelle handlings og vurderingstendenser)

Modellen forutsetter at opplæringen tar hensyn til alle nivåer. En fører trenger kunnskaper og ferdigheter innen hvert av de fire nivåene. Ambisjonen i dagens opplæring er å styrke aspekter som ligger på nivå 3 og 4, det strategiske og overordnede nivået.

Ut fra GDE-matrisen og en vurdering av hva som er viktig for en fører å kunne, er det definert 7 temaer som bør være med i føreropplæringen:

- Lover og regler i trafikken som system
- Tekniske kjøreferdigheter
- Trafikal ferdighet
- Økonomisk og miljøvennlig kjøring
- Planlegging og forberedelse til kjøring
- Betydning av handlings- og vurderingstendenser hos førere
- Innsikt i egen kompetanse og egne handlings- og vurderingstendenser

De ulike temaene vektlegges på en slik måte at det skaper en hensiktsmessig progresjon i opplæringen. En fordeling av opplæringen for det enkelte tema, har ført til at opplæringen blir

delt inn i 4 deler. Disse delene betraktes som trinn, der trinn 1 er en forutsetning for trinn 2, trinn 2 er en forutsetning for trinn 3 osv.

Kjøring betraktes som problemløsning hvor informasjon bearbeides fram til en løsning på problemet som blir presentert. Det er nødvendig å ha god og tilstrekkelig kunnskap for å handle riktig. Den peker også på betydningen av at handlinger blir automatisert for å unngå overbelastning av det kognitive apparatet under kjøring. Slik overbelastning er hyppig årsak til feilhandlinger. I opplæringen er det også viktig å fokusere på å gi eleven realistiske oppfatninger om de mulige følgene av ulike valg av handlinger i trafikken.

Ny læreplan for kompetansebevis for fører av utrykningskjøretøy

Vegdirektoratet ser det som hensiktsmessig at også ny læreplan for obligatorisk kurs for fører av utrykningskjøretøy følger de samme prinsipper og struktur som er gjort gjeldende for opplæring i de øvrige førerkortklassene. Dette betyr at den nye læreplanen vil ha en trinninndeling i likhet med føreropplæring i andre klasser. Med bakgrunn i at dette er et kompetansebevis, og at eleven innehar erfaring fra bilkjøring, kan plassering av de ulike temaene i trinnene avvike noe i forhold til læreplan klasse B.

Læreplanen for kompetansebevis kode 160 beskriver de mål som anses å være nødvendig for å tilfredsstille samfunnets krav til grunnleggende kompetanse hos utrykningsførere. I deler av læreplanen er det i tillegg til fastsatte kompetansemål angitt et minimum antall obligatoriske timer.

Erfaringer og tilbakemelding fra fagmiljøene har blant annet avdekket følgende svakheter ved den eksisterende opplæringen for fører av utrykningskjøretøy:

- Elevene mangler ofte grunnleggende kompetanse i bilkjøring før opplæring i utrykningskjøring påbegynnes
- Opplæring kan ha uheldig progresjon
- Mangelfull styring av opplæringen
- Vanskelig å dokumentere deler av opplæringen

Disse innspillene er forsøkt ivarettatt ved læreplanens trinninndeling og innholdet i trinnene. Den nye læreplanen har til hensikt å sikre at elevene har de nødvendige forutsetninger for å kunne nå de mål som er satt i påfølgende trinn. Dette skjer gjennom klare kompetansemål samt en tydelig beskrivelse av øvelsene og progresjonen av disse. I tillegg er det et mål å styrke det som i GDE-matrisen blir beskrevet som overordnet nivå. Utrykningsføreren skal i sitt yrke utøve kjøring på et høyt nivå. Det medfører at det forventes at de i tillegg til å beherske kjøretøyet og trafikken som system, også må ha stor bevissthet om seg selv og sine valg. Risikoforståelse og selvinnsett er en vesentlig del av den kompetansen som utrykningsfører skal inneha og skal være et gjennomgående tema gjennom hele opplæringen.